

УДК 338.351

А.В. Матковський, здобувач

Полтавський національний технічний університет ім. Ю. Кондратюка, м. Полтава, Україна

ІННОВАЦІЙНО-ІНВЕСТИЦІЙНІ ЗАСАДИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ НА ДЕРЖАВНОМУ РІВНІ**А.В. Матковский**, соискатель

Полтавский национальный технический университет им. Ю. Кондратюка, г. Полтава, Украина

ИННОВАЦИОННО-ИНВЕСТИЦИОННЫЕ ОСНОВЫ ОБЕСПЕЧЕНИЯ ЭКОНОМИЧЕСКОЙ БЕЗОПАСНОСТИ НА ГОСУДАРСТВЕННОМ УРОВНЕ**Andrii Matkovskyi**, candidate

Poltava National Technical Yuri Kondratyuk University, Poltava, Ukraine

INNOVATIVE INVESTMENT PRINCIPLES OF ENSURING ECONOMIC SECURITY ON THE NATIONAL LEVEL

Сучасний стан національної економіки та її інтегрованість у міждержавні об'єднання виявили системні проблеми у сфері забезпечення економічної безпеки держави. Досліджено рівень науково-технологічної та інвестиційної безпеки і встановлено, що системно низький рівень інноваційного розвитку держави зумовлює необхідність запровадження дієвого механізму модернізації національного економічного простору. Проведено детальний аналіз динаміки інвестицій в основний капітал та обсяги витрат на науково-технічний розвиток промислових підприємств з метою подальшого дослідження основних проблем забезпечення економічної безпеки держави. Дослідження дозволило переконливо засвідчити зміцнення економічної безпеки держави у ресурсодефіцитній господарській системі з ознаками несприятливого інвестиційного клімату можливе лише в межах стимулюючої інноваційно-інвестиційної моделі розвитку держави.

Ключові слова: економічна безпека держави, складові економічної безпеки, загрози економічній безпеці, інноваційна складова.

Современное состояние национальной экономики и ее интегрированность в межгосударственные объединения обнаружили системные проблемы в сфере обеспечения экономической безопасности государства. Исследовано уровень научно-технологической и инвестиционной безопасности и установлено, что системно низкий уровень инновационного развития государства предопределяет необходимость внедрения действенного механизма модернизации национального экономического пространства. Проведен детальный анализ динамики инвестиций в основной капитал и объемы расходов на научно-техническое развитие промышленных предприятий с целью последующего исследования основных проблем обеспечения экономической безопасности государства. Исследование позволило убедительно удостоверить укрепление экономической безопасности государства в ресурсодефицитной хозяйственной системе с признаками неблагоприятного инвестиционного климата возможно только в рамках стимулирующей инновационно-инвестиционной модели развития государства.

Ключевые слова: экономическая безопасность государства, составляющие экономической безопасности, угрозы экономической безопасности, инновационная составляющая.

Modern state of national economy and its integrating in intergovernmental associations, that considerably strengthens dependence on influence of transformation changes, which found out system problems in the field of providing of economic security the states, predefined the accumulation of system risks and threats, loss of national competitive edges. Accented attention in relation to the problems of providing of economic security of the state and basic threats are selected. A level is investigational scientifically to technological and investment safety and it is set that system the low level of innovative development of the state is predetermined by the necessity of introduction of effective innovative-investment mechanism of development of national economy. The detailed analysis of dynamics of investments is conducted in the fixed assets and volumes of charges on innovative works of industrial enterprises with the purpose of subsequent research of basic problems of providing of economic security. A conclusion is done, that strengthening of economic security of the state in the conditions of resource-scarce economy with the signs of unfavorable investment climate possibly within the framework of stimulant innovative-investment policy of the state which will guarantee distribution of innovations in all spheres of economy and defense of national economic interests.

Key words: economic security of the state, constituents of economic security, threats economic security, innovative constituent.

Постановка проблеми. Функціонування національної економіки за умов глибоких трансформаційних змін визначає потребу подолання високого рівня зношеності основних засобів і технологічної відсталості виробництва. Якщо сюди додати глибокі структурні диспропорції, то передусім вони потребують ефективного використання вітчизняних досягнень науки і техніки задля підвищення конкурентоспроможності національного виробництва та економічного розвитку країни на інноваційній основі. Оцінюючи проблеми неприпустимо низького рівня інноваційного розвитку та відсутність його інвестиційного забезпечення, можна стверджувати, що ці процеси становлять загрозу економічній безпеці України.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Серед вагомих наукових досліджень з питань забезпечення економічної безпеки України можна виокремити праці вітчизняних науковців, зокрема О. Барановського, І. Бінька, З. Варналія, О. Власюка, А. Гальчинського, В. Гейця, М. Єрмошенка, Я. Жаліла, В. Кириленка, С. Кіреєва, Т. Ковальчука, Ф. Медвідя, В. Мунтіяна, О. Новікової, О. Стародубцевої, А. Сухорукова, С. Шкарлета, В. Шлемка та багатьох інших.

Виділення невирішеної проблеми. Посилення інтеграційних процесів обумовлює необхідність проведення аналізу й дослідження сучасних тенденцій інноваційного та інвестиційного розвитку та їх вплив на рівень економічної безпеки України.

Метою статті є дослідження основних проблем забезпечення економічної безпеки держави через активізацію процесів інноваційного та інвестиційного розвитку.

Виклад основного матеріалу дослідження. Передумовою ефективної інтеграції України у світовий економічний простір є значне підвищення економічної безпеки держави, формування і розвиток бізнес-середовища, удосконалення інституційного забезпечення середовища прискореного розвитку національної економіки на інноваційних засадах. Сучасні реалії є такими, що протягом усіх років незалежності помітного впливу інновацій на прискорення економічного зростання в Україні та формування конкретних переваг, попри декларовані державою зусилля, досягти не вдалося. Статистичні дані є парадоксальними, оскільки за наявного у країні досить потужного науково-технічного потенціалу спостерігається негативна динаміка інноваційної активності. Така ситуація є наслідком недостатнього фінансування науково-технічної діяльності, що підтверджують показники наукоємності ВВП в Україні порівняно з іншими країнами.

Детально аналізуючи складові економічної безпеки за останні роки, в зоні задовільного стану не знаходиться жодна з її складових, натомість у зоні критичного стану перебуває макроекономічна та науково-технологічна безпека, які визначають стан і основи розвитку національної економіки.

Негативна динаміка, яка збереглася за більшістю складових економічної безпеки, спричинила подальше падіння її інтегрального показника, проте слід зазначити, що темпи падіння у порівнянні з попередніми кризовими роками дещо уповільнилися, що за оптимістичним сценарієм дозволяє прогнозувати поступовий вихід економіки України з рецесії й покращення стану економічної безпеки держави.

У ході проведеного аналізу було встановлено, що особливо небезпечна ситуація склалася в науково-технологічній сфері. Виявлені тенденції можуть викликати загрозливі процеси в національній економіці, тому з метою їх попередження доцільним вважається проведення дослідження стану економічної безпеки України за окремими її складовими. Оцінювання стану економічної безпеки України через співставлення індикаторів основних складових економічної безпеки держави з їх пороговими значеннями дозволяє виявити реальні й потенційні загрози економічній безпеці України.

Рівень інтегрального показника двох складових економічної безпеки – науково-технологічної, який знаходився в зоні критичного стану, макроекономічної, що демонструє суттєве падіння із зони задовільного стану до зони небезпечного стану безпеки і потребує з'ясування причин загрозливої для національної економіки ситуації, що склалася у цих сферах (рис. 1).

Критична ситуація у сфері науково-технологічної безпеки пояснюється недостатнім рівнем інвестиційних ресурсів, зокрема рівнем бюджетних вкладень у науку, обмеженими власними фінансовими можливостями підприємств, недостатньою кількістю спеціалістів, які виконують науково-технічні роботи та скороченням замовлень на науково-технічні розробки.

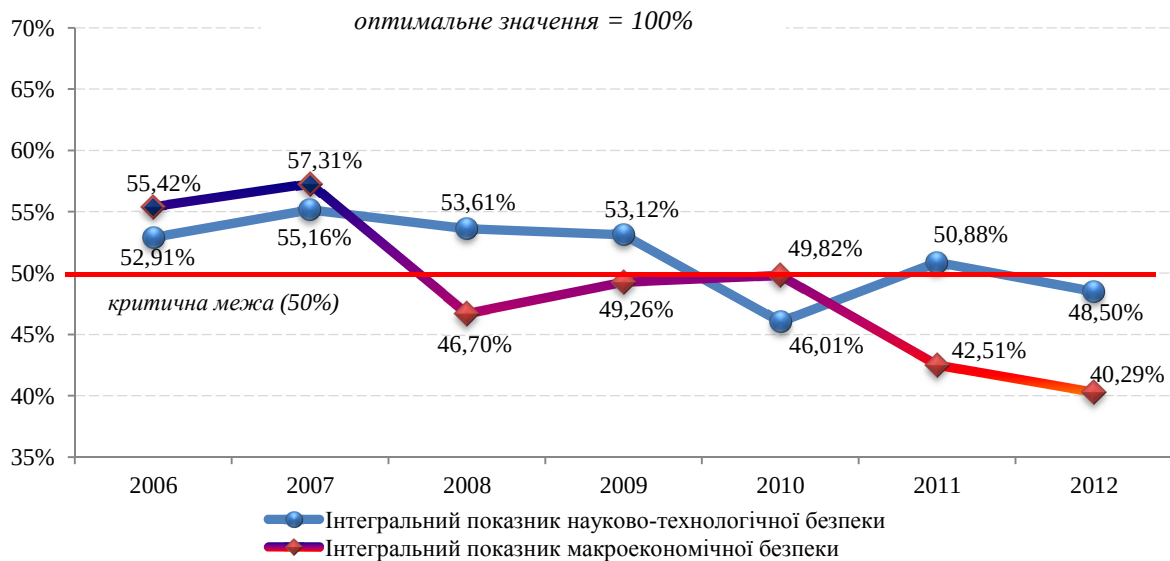

Рис. 1. Динаміка макроекономічної і науково-технологічної безпеки України

Джерело: побудовано автором за розрахунками Міністерства економічного розвитку і торгівлі України.

Визначальними факторами, які найбільше вплинули на рівень науково-технологічної безпеки, є:

- 1) зменшення загального обсягу фінансування науки до 0,82 % ВВП проти 0,86 % ВВП у 2009–2011 роках;
- 2) зниження наукоємності ВВП внаслідок зменшення питомої ваги у ВВП видатків загального фонду державного бюджету на 0,03 в. п. до 0,34 % при законодавчо визначеному рівні не менше 2 % ВВП;
- 3) суттєве скорочення основного джерела фінансування науково-технічних розробок – власних коштів підприємств;
- 4) збереження загальної тенденції до скорочення чисельності виконавців науково-технічних робіт в Україні, частка яких у загальній чисельності зайнятих в економіці країни скоротилася до 4,4 % порівняно з 4,6 % у 2011 році;
- 5) позитивним результатом було підвищення інноваційної активності промислових підприємств, про що свідчить зростання частки підприємств, які впроваджували інновації, до докризового рівня 2007 року, а саме 11,5 % загальної кількості промислових підприємств (у 2011 році – 10,7 %);
- 6) збільшення кількості впроваджених нових технологічних процесів у звітному періоді на 3,4 % до 2043 процесів, порівняно із 1893 процесами, впровадженими у 2011 році.

Стосовно обсягу інвестицій та витрат на інноваційні роботи, то вони свідчать про низький рівень економічної безпеки, зумовлений значними проблемами інноваційного розвитку держави (рис. 2). Негативна тенденція пояснюється, з одного боку, необхідністю виконання, в умовах обмеженого доступу до нових позичкових ресурсів, зобов'язань щодо погашення боргів та перерозподілу обсягу прибутку на користь обслуговування запозичень. З іншого боку, зміни 2010 року у структурі інвестицій в основний капітал за джерелами фінансування, а саме зростання коштів населення на індивідуальне житлове будівництво, питома вага яких збільшилась на 7,1 в. п. до 10,7 %, пов'язані з дією структурного ефекту, що проявився внаслідок легалізації індивідуального житлового будівництва завдяки введенню в експлуатацію незаконно забудованих населенням споруд у попередніх роках [4].

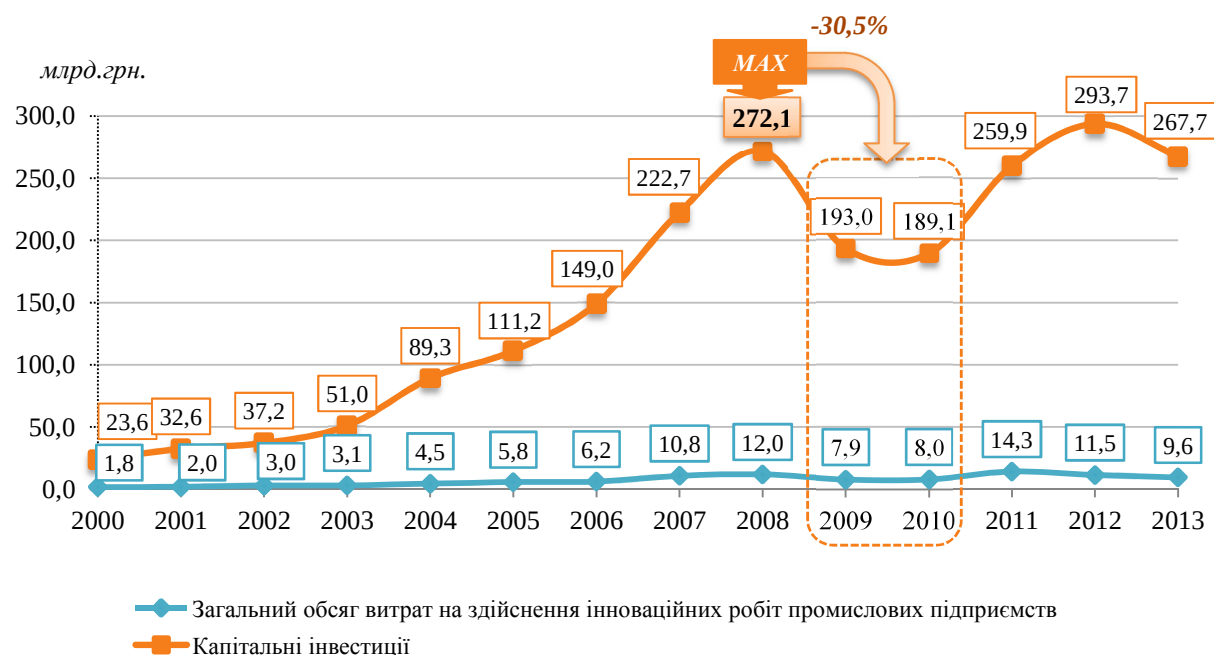

Рис. 2. Динаміка обсягів капітальних інвестицій та витрати на інноваційну діяльність промислових підприємств протягом 2000–2012 рр. (млрд грн)

Джерело: побудовано автором за даними Державної служби статистики України [11].

Загалом витрати на дослідження, розроблення, придбання та впровадження інновацій останніми роками мають тенденцію до поступового зростання. Зокрема, якщо у 2000 році витрати підприємств на інноваційні роботи становили лише 1 760,1 млн грн, а в 2012 році цей показник досягнув рівня 11 480,6 млн грн. Але водночас у порівнянні з інвестиціями, спрямованими в основний капітал, витрати на інноваційну діяльність є незначними. Так, наприклад, обсяги інвестицій в основний капітал у 2012 році перевищили витрати на здійснення інноваційних робіт більше ніж у 25 разів. Але слід зазначити, що інноваційна активність підприємств не демонструє кореляції з динамікою інвестиційних процесів і не відбувалася синхронно з інвестиційним «бумом» 2000–2008 рр., що свідчить про слабку інноваційну спрямованість інвестицій.

Висновки. Складний стан реального сектору економіки України, а саме рівень економічної безпеки та системно низький рівень інноваційного розвитку держави зумовлює необхідність запровадження інноваційно-інвестиційного механізму через упровадження програм державно-приватного партнерства, симулювання інноваційної діяльності, розширення експортного потенціалу, пільгового кредитування інноваційно-інвестиційних проектів, активізацію державних програм підтримки стратегічно-важливих галузей економіки.

Комплексний та системний підхід інституціонального забезпечення дозволить сформувати основні пріоритети розвитку національної економіки, а орієнтація сукупних інвестиційних ресурсів на інноваційний вектор дасть можливість досягти синергетичного ефекту від капітальних вкладень і сприятиме створенню великих конкурентоспроможних фінансово-промислових корпорацій, що сформулюють потребу в поширенні малих інноваційних структур.

Список використаних джерел

1. Варналій З. С. Економічна безпека України: проблеми та пріоритети зміцнення : монографія / З. С. Варналій, Д. Д. Буркальцева, О. С. Саєнко. – К. : Знання України, 2011. – 299 с.
2. Васильців Т. Г. Економічна безпека підприємництва України: стратегія та механізми зміцнення : [монографія] / Т. Г. Васильців. – Львів : Арал, 2008. – 386 с.

3. Ковальчук Т. Т. Економічна безпека і політика: із досвіду професійного аналітика / Т. Т. Ковальчук. – К. : Знання, 2004. – 638 с.
4. Методичні рекомендації щодо розрахунку рівня економічної безпеки України [Електронний ресурс] : Наказ Мінекономрозвитку України від 29.10.2013 р. № 1277. – Режим доступу : <http://me.kmu.gov.ua/>.
5. Модернізація України – наш стратегічний вибір : Щорічне Послання Президента України до Верховної Ради України. – К. : НІСД, 2011. – С. 103-104.
6. Національна безпека України: стратегічні пріоритети та шляхи їх реалізації: матеріали круглого столу / за ред. О. В. Литвиненка. – К. : НІСД, 2011. – 64 с.
7. Про основи національної безпеки України [Електронний ресурс] : Закон України від 19.06.2003 р. № 964-IV / Верховна Рада України. – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/964-15>.
8. Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 8 червня 2012 року «Про нову редакцію Стратегії національної безпеки України» [Електронний ресурс] : Указ Президента України від 08.06.2012 р. № 389/2013. – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/389/2012>.
9. Проблеми та шляхи забезпечення економічної безпеки України [Електронний ресурс] / Рада національної безпеки і оборони України. – Режим доступу : <http://www.rnbo.gov.ua/news/25.html>.
10. Сасенко О. С. Удосконалення інституціональної системи у контексті зміцнення економічної безпеки України [Електронний ресурс] / О. С. Сасенко // Вісник Чернівецького торговельно-економічного інституту. – 2011. – Вип. I (41). – Режим доступу : http://www.nbuv.gov.ua/portal/Soc_Gum/Vchtei/2011_1/NV-2011-V1_19.pdf.
11. Статистична інформація [Електронний ресурс] / Державна служба статистики України : офіційний веб-сайт. – Режим доступу : <http://www.ukrstat.gov.ua/>.